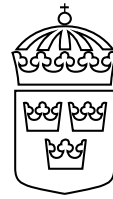

Regeringens proposition

2020/21:123

Undantag för deltidsbrandmän vid beräkning av arbetslöshetsersättning

Prop. 2020/21:123

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 11 mars 2021

Stefan Löfven

Eva Nordmark
(Arbetsmarknadsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag till ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. Det föreslås att arbete i form av beredskap och övning i en anställning som deltidsbrandman i en kommunal organisation för räddningstjänst ska undantas vid beräkning av arbetslöshetsersättning.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 31 maj 2021.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring	4
3	Ärendet och dess beredning	5
4	Ett undantag för deltidsbrandmän vid beräkning av arbetslöshetsersättning	6
5	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	11
6	Konsekvenser	12
7	Författningskommentar	13
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet En effektivare kommunal räddningstjänst (SOU 2018:54)	15
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag (SOU 2018:54)	24
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna (SOU 2018:54)	25
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 11 mars 2021	27

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2020/21:123

Regeringens förslag:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring ska införas en ny paragraf, 38 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

38 b §

Vid beräkning av dagpenningbelopp enligt 38 a § ska hänsyn inte tas till arbete som avser beredskap och övning i en anställning som endast omfattar beredskap för och deltagande i kommunal räddningstjänst enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor.

-
1. Denna lag träder i kraft den 31 maj 2021.
 2. Den nya bestämmelsen ska dock inte tillämpas för en sökande som före ikraftträdandet har fått sådant arbete som avses i bestämmelsen godkänt som bisyssla enligt 39 §.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 16 februari 2017 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över kommunernas brandförebyggande verksamhet och räddningstjänst ur ett brett effektivitetsperspektiv för att verksamheterna ska kunna bedrivas på ett mer likvärdigt, effektivt och säkert sätt (dir. 2017:15). I uppdraget ingick bl.a. att analysera och föreslå åtgärder som kan behövas för att förbättra kommunernas förutsättningar att kunna bedriva förebyggande verksamhet och räddningstjänst organiserad med heltids- och deltidanställda brandmän.

Utredningen, som antog namnet Räddningstjänstutredningen, överlämnade i januari 2018 betänkandet En effektivare kommunal räddningstjänst (SOU 2018:54). Utredningen lämnade bl.a. förslag till en ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring som innebar ett undantag för deltidsbrandmän vid beräkning av arbetslöshetsersättning.

En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag i relevant del finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissvaren finns tillgängliga på regeringens webbplats (www.regeringen.se) och i Justitiedepartementet (Ju2018/03485). Förslaget till övergångsbestämmelse har beretts under hand med Inspektionen för arbetslöshetsförsäkring som inte har haft synpunkter på förslaget. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens yttrande finns tillgängligt i Arbetsmarknadsdepartementet (A/2020/02154).

I propositionen En effektivare kommunal räddningstjänst (prop. 2019/20:176) bedömde regeringen att nämnda undantag för närvarande inte bör införas.

Riksdagen beslutade den 21 oktober 2020 att i enlighet med försvarskottets förslag (bet. 2020/21:FöU3 punkt 15, rskr. 2020/21:23) tillkännage för regeringen att regeringen skyndsamt ska se över möjligheterna att införa ett undantag för deltidsbrandmän i arbetslöshetsförsäkring. Riksdagens tillkännagivande behandlas i avsnitt 4. Regeringen anser att tillkännagivandet är slutbehandlat genom förslaget i denna proposition.

4 Ett undantag för deltidsbrandmän vid beräkning av arbetslöshetsersättning

Regeringens förslag: Det ska införas ett undantag för deltidsbrandmän vid beräkning av arbetslöshetsersättning.

Vid beräkning av dagpenningbelopp ska hänsyn inte tas till arbete som avser beredskap och övning i en anställning som endast omfattar beredskap för och deltagande i kommunal räddningstjänst.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår bl.a. en bestämmelse om att regeringen ska kunna föreskriva att arbetet efter arbetslöshetens inträde inte ska ha en större omfattning än regeringen bestämmer. Utredningens förslag har en delvis annan redaktionell utformning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser är positiva till eller har inga särskilda synpunkter på förslaget. *Arbetsförmedlingen*, *Sveriges Kommuner och Regioner*, *Gästrik Räddningstjänst* och *Jämtlands Räddningstjänstförbund* tillstyrker förslaget. Enligt *Arbetsförmedlingen* medför förslaget en viss risk för att arbetssökandet påverkas negativt. *Sveriges a-kassor* anser att förslaget bör förtydligas. *Arbetslöshetskassan Vision* anser att förslaget om att undanta beredskap bara för deltidsbrandmän är problematiskt ur ett likabehandlingsperspektiv, bl.a. eftersom det finns många andra yrken där beredskap också är samhällsviktigt. *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen* avstyrker förslaget mot bakgrund av likabehandlingsperspektivet. Myndigheten anger att problemen med att ha ett deltidsarbete som innehåller beredskaps-tjänstgöring eller jour under arbetslösheten inte är specifikt för deltidsbrandmän. Myndigheten förordar i stället en generell lösning på de problem som beredskaps- och jourtjänstgöring ger upphov till inom arbetslöshetsförsäkringen.

Skälen för regeringens förslag

Behov av åtgärder för deltidsbrandmän i arbetslöshetsförsäkringen

Arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring som syftar till att ge ekonomisk trygghet för enskilda i händelse av arbetslöshet. Arbetslöshetsersättning regleras i huvudsak i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring och i förordningen (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring. Den som blir arbetslös har, om vissa villkor är uppfyllda, rätt till arbetslöshetsersättning.

Utgångspunkten inom arbetslöshetsförsäkringen är att all tid med inkomst av förvärvsarbete ska anses som arbetad tid. Enligt utredningen har dessa regler en direkt effekt på personalförsörjningen av deltidsbrandmän. När de blir arbetslösa från en huvudanställning säger de upp sig eller väljer att inte påbörja en anställning som deltidsbrandman, eftersom arbetet som deltidsbrandman kan minska arbetslöshetsersättningen på ett oproportionerligt sätt.

Regeringen bedömde nyligen i propositionen En effektivare kommunal räddningstjänst (prop. 2019/20:176) att det inte bör införas ett undantag för deltidsbrandmän vid beräkning av arbetslöshetsersättning. Regeringens motiv var att branschspecifika undantagsregler kan leda till en mer komplicerad och svårtillgänglig lagstiftning och att undantag för en viss yrkesgrupp kan ifrågasättas ur ett likabehandlingsperspektiv. Regeringen hänvisade också till Utredningen om en ny arbetslöshetsförsäkring för fler, grundad på inkomster (A 2018:01) som bl.a. hade fått i uppdrag att analysera och lämna förslag till hur en arbetslöshetsförsäkring grundad på inkomster kunde utformas. Utredningen överlämnade sitt betänkande Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen (SOU 2020:37) till regeringen i juni 2020. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

I samband med riksdagens behandling av prop. 2019/20:176 beslutade riksdagen om ett tillkännagivande med innebörden att regeringen skyndsamt ska se över möjligheterna att införa ett undantag för deltidsbrandmän i arbetslöshetsförsäkringen.

Regeringen konstaterar att en reformerad arbetslöshetsförsäkring baserad på inkomster kan komma att medföra en mer proportionerlig beräkning av ersättningen vid bl.a. beredskapstjänstgöring under pågående ersättningsperiod, vilket på sikt kan komma att förbättra situationen för alla yrkesgrupper med sådan tjänstgöring. I ett sådant regelverk kan behovet av branschspecifika samordningsregler vara mindre jämfört med i dag.

Spridningen av sjukdomen covid-19 medför fortsatt allvarliga konsekvenser för sysselsättningen. Arbetslöshetsförsäkringens generella regler är inte anpassade till deltidsbrandmännens särpräglade anställningsvillkor, vilket kan ha betydelse för de personalförsörjningsproblem som finns inom den kommunala räddningstjänsten. Det är även viktigt ur ett samhällsperspektiv med en fungerande räddningstjänst i hela landet. Mot den bakgrunden finns det behov av att vidta åtgärder för att införa ett undantag för deltidsbrandmän i det nuvarande regelverket. Regeringen bedömer att en särreglering för deltidsbrandmän skulle kunna förbättra situationen för enskilda deltidsbrandmän i arbetslöshetsförsäkringen. En särreglering skulle även kunna bidra till att avhjälpa personalförsörjningsproblemen.

Deltidsbrandmän och deras anställningsvillkor

Den kommunala räddningstjänsten är en viktig aktör vid olyckor, allvarliga händelser, kriser och höjd beredskap. Det är kommunen som enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor ansvarar för olycksförebyggande verksamhet och räddningstjänst inom kommunen. De kommunala räddningstjänsterna organiseras framför allt med heltids- och deltidsanställda brandmän. För deltidsbrandmän gäller särskilda villkor, varav många bestäms genom kollektivavtal.

Deltidsbrandmän är endast anställda för beredskapstjänstgöring. Vid beredskapstjänstgöring ska deltidsbrandmannen vara beredd att på några minuter inställa sig på brandstationen om det kommer ett larm. Kraven innebär att deltidsbrandmän under sin beredskap måste bo, arbeta och i övrigt vistas i närheten av brandstationen. Vanligtvis har deltidsbrandmän

Prop. 2020/21:123 beredskapstjänstgöring dygnet runt var tredje eller fjärde vecka men även andra varianter förekommer. Utöver detta ingår arbete med övningar, som vanligtvis förläggs på kvällar och helger, samt arbete i form av materialvård och utbildning.

Anställningen innehas normalt vid sidan av en heltidsanställning hos en annan huvudarbetsgivare. Anställningsvillkoren är alltså sådana att anställningen är avsedd att vara ett extra arbete och inte en deltidsanställning som det begreppet normalt används. Arbetet består till största delen av beredskap och ersättningen per timme för beredskap är låg.

Arbetslöshetsersättning vid extra arbete som deltidsbrandman

Arbetslöshetsersättning lämnas i form av dagpenning. Dagpenningen lämnas i form av ett belopp som beräknas per dag. Det högsta antalet dagpenningbelopp som kan lämnas per kalendervecka är fem. Arbete som utförs under en vecka då en person samtidigt ansöker om arbetslöshetsersättning reducerar normalt antalet dagpenningbelopp som kan lämnas från arbetslöshetsförsäkringen (38 och 38 a §§ lagen om arbetslöshetsförsäkring).

Inkomster och arbetstid inom den godkända omfattningen för en bisyssla minskar däremot normalt inte arbetslöshetsersättningen. En bisyssla är enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring ett arbete som en person har utfört vid sidan av en heltidssysselsättning under minst tolv månader innan han eller hon blev arbetslös. Inkomsten för bisysslan får inte under ramtiden i genomsnitt ha överskridit ett belopp som motsvarar sex grundbelopp per vecka. Grundbeloppet fastställs av regeringen i förordningen om arbetslöshetsförsäkring.

Bisysslan får inte utvidgas under arbetslösheten eller hindra personen från att ta ett lämpligt heltidsarbete. Om inkomsten överstiger ett belopp som motsvarar sex grundbelopp per vecka, dras den överskjutande delen av från dagpenningen. Detta medför att en anställning som deltidsbrandman inte kan utökas eller påbörjas under arbetslöshetsperioden utan att allt arbete i anställningen ska beaktas vid beräkningen av arbetslöshetsersättning. Detsamma gäller om deltidsbrandmannen inte har arbetat som deltidsbrandman vid sidan av en heltidssysselsättning i 12 månader före arbetslösheten.

Arbetslöshetsersättning kan bara lämnas under viss tid vid sidan av deltidsarbete som inte har godkänts som en bisyssla. Tidigare kunde arbetslöshetsersättning vid sidan av deltidsarbete betalas ut under en mer begränsad tidsperiod, men sedan 2017 kan ersättning betalas ut vid sidan av deltidsarbete under 60 veckor. Det motsvarar den tid under vilken man normalt kan få arbetslöshetsersättning som heltidsarbetslös.

Om hela arbetet som deltidsbrandman ska beaktas vid beräkningen av arbetslöshetsersättning blir konsekvenserna stora. Ersättningen för beredskapstjänstgöring, som räknas som arbete i arbetslöshetsförsäkringens mening, är låg men det görs ändå avdrag på ersättningen för den arbetade tiden. Detta kan få konsekvensen att det inte finns någon arbetslös tid kvar att ersätta en vecka med beredskapsarbete och att ingen arbetslöshetsersättning betalas ut. Deltidsbrandmannen kan således förlora ekonomiskt på att arbeta som deltidsbrandman vid sidan av arbetslösheten, jämfört med om han eller hon inte hade arbetat alls.

Ett undantag för deltidbrandmän ska införas i arbetslöshetsförsäkringen

Deltidsbrandmännens tjänstgöring är unik, eftersom den förutsätter att man upprätthåller beredskapen helt parallellt med en annan heltidssysselsättning och således förutsätts lämna den ordinarie sysselsättningen vid larm samt genomföra övningar på kvällar och helger. Den mesta delen av arbetet består av just beredskap.

Det är oklart i vilken utsträckning en anställning som deltidbrandman godkänns som bisyssla i praktiken. Det kan dock konstateras att flera förutsättningar måste vara uppfyllda för att ett extra arbete ska kunna godkännas som bisyssla, bl.a. ställs det krav på arbetets varaktighet vid sidan av en heltidssysselsättning före arbetslöshetens inträde, inkomsten får inte överstiga ett visst belopp och arbetet får inte utökas i tid under arbetslösheten. Dessa krav kan vara svåra att förena med deltidbrandmannens anställningsvillkor.

Införandet av branschspecifika undantagsregler kan förvisso leda till en mer komplicerad och svårtillgänglig lagstiftning och ett undantag för en viss grupp kan även vara diskutabelt ur ett likabehandlingsperspektiv, vilket *Arbetslöshetskassan Vision* och *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen* påpekar. Mot detta ska vägas att deltidbrandmännen har ett samhällsviktigt uppdrag och särpräglade anställningsvillkor. Detta talar enligt regeringen för att det är motiverat att införa ett undantag för deltidbrandmän i arbetslöshetsförsäkringen.

Sammantaget anser regeringen att övervägande skäl talar för att införa ett undantag för deltidbrandmän vid beräkningen av arbetslöshetsersättning.

Genom regeringens förslag kommer arbete som avser beredskap och övning i en anställning som deltidbrandman i den kommunala räddningstjänsten att undantas vid beräkningen av arbetslöshetsersättning. Regeringen anser att den genom förslaget har tillgodosett riksdagens tillkännagivande från den 21 oktober 2020 (bet. 2020/21:FöU3 punkt 15, rskr. 2020/21:23) om att regeringen skyndsamt ska se över möjligheterna att införa ett undantag för deltidbrandmän i arbetslöshetsförsäkringen. Tillkännagivandet är därmed slutbehandlat.

Utformningen av undantaget

Utredningen föreslår att det arbete som ska undantas ska vara sådant som utförs inom ramen för en anställning som deltidbrandman. Deltidsbrandmän leds av deltidbefäl som i huvudsak har samma anställningsvillkor som deltidbrandmän. Enligt utredningens förslag är det endast sådana arbetsuppgifter som i normalfallet är förlagda så att de kan äga rum vid sidan av en heltidssysselsättning och som har karaktären av extra arbete som ska undantas. Detta gäller för arbetsuppgiften att hålla beredskap, dvs. att vara beredd att utföra utryckning inom viss tid, och att delta i övning.

Regeringen anser att utredningens bedömning är väl avvägd. Arbetsuppgifterna beredskap och övning är lätta att särskilja från övriga arbetsuppgifter i anställningen och utförs normalt vid sidan av en heltidssysselsättning. När det gäller avgränsningen till anställningen som sådan anser regeringen att det tydligt behöver framgå av författningstexten att undantagsregeln gäller specifikt för en anställning som deltidbrandman,

Prop. 2020/21:123 vilket inkluderar deltidsbefäl. I författningstexten bör det därför framgå att anställningen endast omfattar beredskap för och deltagande i kommunal räddningstjänst enligt lagen om skydd mot olyckor. På så sätt klargörs att undantagsregeln inte omfattar all personal inom den kommunala räddningstjänsten.

Som *Sveriges a-kassor* påpekar bör det även framgå av författningstexten att det är beräkning av dagpenningbelopp enligt 38 a § lagen om arbetslöshetsförsäkring som avses. Den nya bestämmelsen bör placeras i anslutning till den bestämmelsen.

Det arbete som ska undantas från reglerna om beräkning av dagpenningbelopp föreslås således vara beredskap och övning i en anställning som deltidsbrandman. Det betyder att sådant arbete inte ska beaktas vid bedömningen av den tid under vilken arbetslöshetsersättning kan lämnas vid sidan av deltidsarbete. I likhet med vad som redan gäller i dag för en godkänd bisyssla som inte påverkar ersättningsrätten under arbetslösheten, anser regeringen att det undantagna arbetet inte heller kan ligga till grund för prövningen av ett arbetsvillkor, beräkningen av normalarbetstid eller dagsförtjänst. Det betyder då att det inte heller är möjligt att godkänna arbetet som bisyssla enligt 39 § lagen om arbetslöshetsförsäkring. Arbete som deltidsbrandman kan i stället påbörjas under arbetslöshetsperioden utan att dessförinnan ha utförts vid sidan av en heltidssysselsättning en viss tid samt utökas i tid. Regeringen bedömer att detta kan bidra till att minska problemen med personalförsörjningen av deltidsbrandmän.

Arbete som inte ska omfattas av undantaget

Enligt utredningens förslag ska sådana arbetsuppgifter som deltidsbrandmannen normalt sett inte utför vid sidan av en heltidssysselsättning inte undantas vid beräkningen av arbetslöshetsersättning. Detta gäller t.ex. för uttryckningar, materialvård och utbildning. Regeringen delar utredningens uppfattning att det vore ett alltför stort avsteg från arbetslöshetsförsäkringens regler i övrigt att undanta allt arbete i anställningen. Det betyder att annat arbete i anställningen som deltidsbrandman som uttryckningar, materialvård och utbildning inte bör omfattas av undantaget. Det arbetet ska i stället beaktas som deltidsarbete. Sådant arbete bör även kunna anses som bisyssla, om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda.

Det behöver inte införas en begränsning av hur mycket arbete som får undantas

Utredningen föreslår att det ska införas en bestämmelse om att regeringen ska få bestämma hur mycket arbete som får omfattas av undantaget. Eftersom omfattningen av arbetet varierar från vecka till vecka, föreslår utredningen att begränsningen bör avse beräknad tjänstgöring i genomsnitt under ett kvartal.

Regeringen konstaterar att arbetsuppgifterna beredskap och övning är särskilt reglerade i kollektivavtal. Det betyder att det redan finns naturliga begränsningar på plats som säkerställer att framför allt beredskaps-tjänstgöringen inte utökas orimligt mycket i tid. Därtill förekommer inte prövningar utifrån ett kvartal sedan tidigare i arbetslöshetsförsäkring.

Arbetsförmedlingen har påpekat att det finns en risk för att arbets sökandet påverkas negativt genom att begränsas till sådana huvudsysselsättningar som går att kombinera med anställningen som deltidsbrandman. Regeringen vill därför betona att de allmänna villkoren för rätt till arbetslöshetsersättning ska vara uppfyllda för att deltidsbrandmän ska ha rätt till arbetslöshetsersättning, t.ex. måste den sökande stå till arbetsmarknadens förfogande. Om den sökande utan godtagbara skäl t.ex. inte medverkar till att upprätta en individuell handlingsplan eller inte söker anvisat lämpligt arbete kan det leda till sanktioner i form av varning och avstängning från rätt till ersättning. Sådana sanktioner kan även aktualiseras om en sökande inte aktivt söker lämpliga arbeten.

Regeringen bedömer därför att det inte behövs en upplysningsbestämmelse om att regeringen ska få bestämma hur mycket arbete som får omfattas av undantaget.

5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Den nya bestämmelsen ska träda i kraft den 31 maj 2021.

Den nya bestämmelsen ska dock inte tillämpas för en sökande som före ikraftträdandet har fått sådant arbete som avses i bestämmelsen godkänt som bisyssla.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår att lagändringen ska träda i kraft den 1 januari 2020. Utredningen lämnar inte något förslag på övergångsbestämmelser.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna har några synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Mot bakgrund av sjukdomen covid-19 och dess effekter på sysselsättningen samt vikten av en fungerande räddningstjänst särskilt under sommaren när risken för brand kan vara stor i skog och mark, bör lagändringen träda i kraft så snart som möjligt. Eftersom arbetslöshetsförsäkring är en veckoförsäkring bör ikraftträdandet ske en måndag. Det föreslås därför att ändringen ska träda i kraft den 31 maj 2021.

Regeringen anser att det är angeläget att den nya bestämmelsen om undantag för deltidsbrandmän får ett snabbt genomslag. Samtidigt bör inte ett beslut om godkänd bisyssla som innehåller beredskap, övning och t.ex. materialvård i en anställning som deltidsbrandman upphöra att gälla under en ersättningsperiod, eftersom det skulle betyda att annat arbete än beredskap och övning som ingår i bisysslan skulle behöva rapporteras som arbete.

Regeringen anser därför att den nya bestämmelsen inte ska tillämpas för en sökande som före ikraftträdandet har fått sådant arbete som avses i bestämmelsen godkänt som bisyssla enligt 39 §.

Prop. 2020/21:123 Ett extra arbete upphör att vara en bisyssla enligt 39 § om bisysslan utvidgas under arbetslösheten (39 a § 1). I den situationen blir den föreslagna bestämmelsen tillämplig.

6 Konsekvenser

Konsekvenser för statens budget

Förslaget medför att det, vid fastställande av hur många dagpenningbelopp som ska lämnas per ersättningsvecka, ska bortses från beredskapsarbete och övning som deltidsbrandmän utför om inte arbetet som deltidsbrandman har godkänts som bisyssla. Förslaget medför vidare att tid med beredskap och övning, för deltidsbrandmän, inte jämföras med förvärvsarbete och således inte kan ligga till grund för beräkning av arbetslöshetsersättning. Inte heller kan arbete med beredskap och övning, för deltidsbrandmän, anses som en bisyssla. Eftersom utformningen av reglerna inom arbetslöshetsförsäkringen i dag medför att deltidsbrandmän som förlorar sin huvudsakliga sysselsättning sannolikt avslutar sin anställning som deltidsbrandman, för att undvika reducering av arbetslöshetsersättningen, bedöms förslaget inte medföra någon utgiftsökning för arbetslöshetsförsäkringen.

Konsekvenser för arbetslöshetskassorna

Förslaget bedöms kräva viss manuell handläggning hos arbetslöshetskassorna men inte medföra några krav på systemändringar. Förslaget bedöms kräva vissa begränsade utbildningsinsatser hos arbetslöshetskassorna.

Konsekvenser för företag

Förslaget bedöms inte få några konsekvenser för små företag.

Konsekvenser för enskilda

Antalet anställda deltidsbrandmän inom den kommunala räddningstjänsten är i dag ca 10 700 personer. Eftersom könsfördelningen mellan dem som arbetar som deltidsbrandman är ungefär 92 procent män och 8 procent kvinnor bedöms förslaget gynna män i större utsträckning.

Förslaget medför att enskilda som har arbetat som deltidsbrandman vid sidan om en huvudsaklig sysselsättning, och som inte har fått sin anställning som deltidsbrandman godkänd som bisyssla, vid arbetslöshet inte behöver avsluta sin anställning som deltidsbrandman för att undvika reducering av sin arbetslöshetsersättning. Förslaget innebär att arbetslöshetsersättning och ersättning för beredskap och övning kommer att lämnas för samma tid. Förslaget är en särreglering för en begränsad grupp inom arbetslöshetsförsäkringen.

Konsekvenser för kommunerna

Förslaget bedöms bidra till att kommunerna kan upprätthålla en bättre bemanning inom den kommunala räddningstjänsten under den tid på året då risken för brand i skog och mark kan vara stor.

Konsekvenser med hänsyn till Sveriges internationella åtaganden

Förslaget bedöms vara i enlighet med Sveriges internationella åtagande som följer av ratificeringen av den europeiska balken om social trygghet och dess tillhörande protokoll.

Konsekvenser ur ILO-perspektiv

Förslaget förväntas inte få några konsekvenser som påverkar Sveriges åtaganden enligt ratificerade ILO-konventioner (Internationella arbetsorganisationen).

Konsekvenser för miljön

Förslaget bedöms inte få några särskilda konsekvenser för miljön.

Övriga konsekvenser

Förslaget är en branschspecifik lösning och bedöms beröra de deltidsbrandmän som har eller som kommer att förlora sin huvudsakliga anställning och som vid arbetslöshet inte har fått sin anställning som deltidsbrandman godkänd som bisyssla. Eftersom beredskapsarbete inte är något unikt för deltidsbrandmän får förslaget betraktas som en positiv särbehandling av denna yrkesgrupp.

7 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

38 b §

Vid beräkning av dagpenningbelopp enligt 38 a § ska hänsyn inte tas till arbete som avser beredskap och övning i en anställning som endast omfattar beredskap för och deltagande i kommunal räddningstjänst enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor.

I paragrafen, som är ny, regleras ett undantag för deltidsbrandmän vid beräkning av arbetslöshetsersättning.

Av bestämmelsen framgår att arbete som avser beredskap och övning ska undantas vid beräkningen av dagpenningbelopp enligt 38 a §. Det innebär att sådant arbete inte påverkar vare sig ersättningen eller ersättningsrätten under arbetslöshet.

Med beredskap avses den tid som en deltidsbrandman ska vara beredd att delta i räddningsinsats, t.ex. inför utryckning. Själva utryckningen omfattas däremot inte av undantaget. Inte heller omfattas arbete i form av

Prop. 2020/21:123 t.ex. materialvård och utbildning av undantaget. För att undantaget ska bli tillämpligt krävs att arbetet har utförts i en anställning som endast omfattar beredskap för och deltagande i kommunal räddningstjänst enligt vad som avses i lagen om skydd mot olyckor, dvs. av deltidsanställda brandmän eller deltidsanställda befäl.

Förslaget behandlas i avsnitt 4.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 31 maj 2021.

2. Den nya bestämmelsen ska dock inte tillämpas för en sökande som före ikraftträdandet har fått sådant arbete som avses i bestämmelsen godkänt som bisyssla enligt 39 §.

Av ikraftträdandebestämmelsen i *punkt 1* följer att lagen träder i kraft den 31 maj 2021. Förslaget behandlas i avsnitt 5.

Punkt 2 innehåller en övergångsbestämmelse som innebär att den nya bestämmelsen inte ska tillämpas för en sökande som före ikraftträdandet har fått sådant arbete som avses i bestämmelsen godkänt som bisyssla, eftersom det skulle innebära att annat arbete än beredskap och övning som ingår i bisysslan skulle behöva rapporteras som arbete.

Förslaget behandlas i avsnitt 5.

Sammanfattning av betänkandet En effektivare kommunal räddningstjänst (SOU 2018:54)

Prop. 2020/21:123
Bilaga 1

Olyckor är ett samhällsproblem som medför mänskligt lidande, miljöpåverkan och stora samhällsekonomiska förluster. Varje år omkommer 3 000 personer i olyckor, varav 100 personer i bränder. Samhällskostnaderna för olyckor uppgår till cirka 60 miljarder kronor årligen. Av detta utgör kostnader för bränder ungefär 6 miljarder kronor.

Kommunal räddningstjänst bedriver olycksförebyggande verksamhet och genomför räddningsinsatser för att minska skador till följd av bränder och andra olyckor. Dessutom verkar kommunal räddningstjänst tillsammans med andra aktörer för ökad säkerhet och trygghet.

I framtiden kan olyckorna bli större och mer komplexa till följd av klimatförändringar, attentat och ett mer sårbart samhälle. Enskilda olyckor kan få omfattande konsekvenser för samhället i stort. Exempelvis har kostnaderna för skogsbranden i Västmanland år 2014 uppskattats till nästan en miljard kronor.

Utredningen lämnar förslag för en effektivare kommunal räddningstjänst som skapar bättre förutsättningar att förebygga olyckor och minska skador till följd av olyckor.

Uppdraget och utgångspunkter

Utredningen har haft i uppdrag att göra en översyn av kommunernas brandförebyggande verksamhet och räddningstjänstverksamhet ur ett brett effektivitetsperspektiv. De två verksamheterna bedrivs oftast i en organisation: den kommunala räddningstjänsten. I regeringens direktiv till utredningen konstateras att kommunernas förebyggande verksamhet och räddningstjänst i flera avseenden fungerar väl. Det finns inte heller behov av genomgripande förändringar av den centrala lagstiftningen på området som är lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO).

Den kommunala räddningstjänsten är kommunernas ansvar och kommunernas intresse. Kommunerna ska också enligt principen om det kommunala självstyret ges frihet att utforma sina verksamheter. Samtidigt har staten ett ansvar för säkerhet och likvärdighet i hela riket. I den tidigare räddningstjänstlagen (1986:1102) fanns detaljerade regler som begränsade kommunernas handlingsfrihet. Med LSO infördes målstyrning och staten anger i dag ramarna för den kommunala räddningstjänsten med utgångspunkt i allmänt formulerade nationella mål. Kommunerna ska själva utifrån lokala förhållanden sätta närmare mål. Kommunerna har sin egen styrprocess med intern kontroll och kommunal revision medan staten lämnar stöd och utför tillsyn. Vi menar att dessa principer om målstyrning och ansvarsfördelning som LSO bygger på alltjämt i huvudsak ska vara bärande.

Vi bedömer dock att kommunernas och statens styrning behöver skärpas. Det finns i flera avseenden behov av förändrade regler framför allt för att utveckla samordning av kommunerna. Behovet av samordning gör sig särskilt starkt gällande i räddningstjänstverksamheten där samverkan måste ske regionalt och nationellt samt med många olika aktörer i brådskande situationer. Även i den brandförebyggande

verksamheten finns ett behov av samordning. Statens tillsyn är också en viktig del av en fungerande målstyrning och den har inte varit tillfredställande. Även statens stöd till kommunerna bör utvecklas. Vi lämnar mot den bakgrunden ett antal förslag om författningsändringar och andra åtgärder.

Likformiga styrdokument

De nationella målen är inte tillräckligt konkreta för att ge närmare vägledning åt kommunerna om vilken förmåga de bör ha i verksamheterna. Den närmare styrningen ska framför allt ske genom kommunernas egna handlingsprogram för den förebyggande verksamheten och för räddningstjänstverksamheten. Dessa dokument håller inte alltid tillräcklig kvalitet.

Handlingsprogrammen behöver bli mer konkreta, likformiga och möjliga att följa upp utan att kommunernas verksamheter blir alltför detaljstyrda. Utredningen föreslår att *handlingsprogrammets struktur ska nationellt likriktas*, framför allt genom att den centrala myndigheten på området, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), får meddela föreskrifter om detta. Det underlättar jämförelser av kommunernas förmåga och förbättrar kvalitén i handlingsprogrammen. Det ger även staten bättre förutsättningar för att utveckla sitt stöd till kommunernas upprättande av handlingsprogram och för att utöva tillsyn.

Samtidigt som kraven på handlingsprogrammen skärps föreslår utredningen att *formerna för kommunernas beslut om antagande av handlingsprogram ska avregleras*. Enligt nuvarande bestämmelser ska kommunfullmäktige för varje ny mandatperiod fatta beslut om handlingsprogram. Det är en detaljreglering som inte är anpassad till övriga kommunala styprocesser och har lett till problem.

Förändrad styrning av förebyggande verksamhet

I LSO finns ett krav på enskilda att ge in en skriftlig redogörelse för brandskyddet i vissa fastigheter och anläggningar där risken för brand eller konsekvenserna av brand är särskilt stora. Regleringen har inte fått den betydelse som det var tänkt och vi föreslår därför att *kravet på skriftlig redogörelse tas bort*.

LSO har ett gemensamt övergripande nationellt mål för både den förebyggande verksamheten och räddningstjänstverksamheten. Dessutom finns ett särskilt nationellt mål för räddningstjänstverksamheten, men inte för den förebyggande verksamheten. Vi föreslår att det *i LSO införs ett nationellt mål: Förebyggande verksamhet som staten och kommunerna ansvarar för ska planeras och organiseras så att den effektivt bidrar till att förhindra eller begränsa skador till följd av bränder och andra olyckor. Särskild vikt ska läggas vid att förhindra människors död och andra allvarliga skador*. Målet framhåller att det är effektiva åtgärder, oavsett form av åtgärder, som ska utföras. Det är särskilt viktigt att förhindra att människor omkommer i bränder och andra olyckor samt att olyckorna får andra allvarliga konsekvenser. Ett nationellt mål understryker också att den förebyggande verksamheten är lika viktig som räddningstjänstverksamheten.

Det finns brister och skillnader i den kommunala tillsynen över enskilda och den behöver utföras enhetligare i landet. Vi föreslår att *MSB får bemyndigande att föreskriva hur tillsyn ska planeras och utföras.*

Prop. 2020/21:123

Bilaga 1

Fokus på riskanalys och förmåga i räddningstjänstverksamhet

Räddningstjänstverksamheten bedrivs reaktivt vid olyckor. Vilken förmåga som kommunen har i den verksamheten bör tydligt ta sin utgångspunkt i de risker för olyckor som finns lokalt. För att tydliggöra detta menar utredningen att handlingsprogrammet för räddningstjänstverksamheten mer än i dag ska fokusera på förmågan att möta de olyckor som kan inträffa i kommunen. Vi föreslår därför att *det i handlingsprogrammet ska redovisas vilken förmåga kommunen, själv eller i samverkan med andra, har att genomföra räddningsinsatser för varje typ av olycka som det finns risk för i kommunen.*

Det måste i hela landet finnas en beredskap för att hantera omfattande eller komplicerade räddningsinsatser, även om de är sällan förekommande. I de fallen ska en ledningsorganisation kunna bygga ut och externa resurser tas emot. Hur en sådan situation ska hanteras bör planeras i förväg. *Kommunerna ska därför ange förmågan att utföra omfattande räddningsinsatser i handlingsprogrammet.*

Möjligheter till effektivare räddningsinsatser

Det som mest styr den kommunala räddningstjänstens organisering är föreskrifter från Arbetsmiljöverket om hur rök- och kemdykning ska utföras. De har medfört att räddningsstyrkor traditionellt minst bestått av ett befäl och fyra brandmän. Det är inte alltid den mest effektiva bemanningen. Detaljföreskrifterna hindrar också effektiva räddningsinsatser i vissa fall. Föreskrifterna har sitt ursprung på 1980-talet och sedan dess har utveckling skett bland annat i fråga om arbetsmetoder och teknik. Vi menar att det kan finnas en möjlighet att utforma en reglering som ger både effektivare räddningsinsatser och säkerställer brandmännens arbetsmiljö. *Vi föreslår att Arbetsmiljöverket ska få i uppdrag att i samverkan med andra utreda vilka krav som bör ställas vid rök- och kemdykning i arbetsmiljöhänseende.*

De vanligast förekommande räddningsinsatserna är mindre insatser. Vi bedömer att kommunernas beredskap för dessa är god. Det som i den här delen framför allt kan förbättras är den kritiska tiden till dess att ett hjälparbete inleds vid en olycka. Det är sällan en brandman som är närmast olyckan. Personer som inte är anställda i kommunal räddningstjänst kan då vara ett värdefullt komplement till räddningstjänstpersonal för att göra förstahandsåtgärder i väntan på räddningstjänsten (IVPR).

Huvudregeln enligt LSO är att personal som ingår i kommunens organisation för räddningstjänst ska vara kommunalt anställd, vilket kan utgöra ett problem för vissa komplement. Det finns i dag några undantag från kravet på kommunal anställning. För att åstadkomma snabbare räddningsinsatser genom nyttjande av samhällets samlade resurser föreslår utredningen ett undantag till. Kommunerna ska ha möjlighet att träffa avtal med andra om att göra inledande åtgärder vid en räddningsinsats.

Bättre förutsättningar för samverkan med andra

De kommunala räddningstjänsterna ska utföra sina räddningsinsatser men ofta ska även andra uppgifter utföras på samma plats. Det kan vara de andra hjälporganen – polis, ambulanssjukvården och statlig räddningstjänst – eller andra myndigheter som utför sina uppdrag. Samverkan med dessa aktörer är viktig för att de samlade resurserna ska användas på ett sätt som möter det totala hjälpbehovet på ett effektivt sätt.

Utredningen konstaterar att en gemensam reglering för samverkan mellan de aktörer som agerar vid en olycka eller kris vore önskvärt men att det inte ligger inom denna utrednings uppdrag att lämna sådana förslag. Däremot kan andras samverkan med kommunal räddningstjänst underlättas genom att organisationen görs enhetligare.

En kommunal räddningstjänstorganisation kan också få förstärkning av externa resurser för att genomföra sin räddningsinsats. Dessa kan komma från andra kommunala räddningstjänster, Försvarsmakten, statlig räddningstjänst, frivilligorganisationer, företag och många andra aktörer både nationellt och internationellt. I dag varierar utformningen av de kommunala räddningstjänsternas ledningssystem, det vill säga de utgångspunkter och den ordning som i vid bemärkelse gäller för att åstadkomma ledning. Till exempel varierar det vilka befattningar som finns i olika organisationer. Vidare ser märkning av personalens arbetskläder och av utrustning olika ut.

Både vid tillförande av externa resurser och vid samverkan med aktörer med samtidiga uppdrag finns mycket att vinna på att de andra aktörerna vet vad de kan förvänta sig av kommunal räddningstjänst. Vi föreslår därför att *de kommunala räddningstjänsternas ledningssystem samt märkning av personalens arbetskläder, fordon och utrustning likriktas genom föreskrifter.*

Utvecklad samverkan mellan kommunerna

Vid medelstora, komplicerade eller flera samtidigt pågående räddningsinsatser är det många kommuner som har för små organisationer för att själv klara av insatserna. Vid de allra mest omfattande räddningsinsatserna är det ingen organisation som har tillräckliga resurser för att själv genomföra räddningsinsatsen.

Därför behövs en utvecklad samverkan som är etablerad i vardagen. I första hand behöver kommunerna samverka med varandra. Den nuvarande regleringen om samverkan mellan kommunerna i räddningstjänstverksamheten har inte varit tillräcklig för att i alla kommuner säkerställa den förmåga som behövs. Det krävs därför en utökad samverkan mellan kommunerna i räddningstjänstverksamheten.

Vi har övervägt om utökad samverkan bör åstadkommas genom en reglering för kommunerna att ingå i gemensamma räddningstjänstorganisationer i en tvingande geografisk indelning. Det är i den riktningen räddningstjänster i vår omvärld har gått.

Många kommuner i Sverige har de senaste decennierna på eget initiativ gått in i samverkan med andra kommuner. Den samverkan som sker mellan kommunerna kan indelas i tre olika grupper. Det är kommunalförbund, gemensamma nämnder och samverkan med avtal. Den

existerande samverkan mellan kommuner är ofta välfungerande. Det skulle skapa onödiga problem att bryta upp dagens strukturer.

Utredningen väljer därför att bygga på de befintliga samverkansstrukturerna. Vi föreslår ett krav på kommunerna i en fråga där samverkan kan förväntas få mest effekt. *Kommunerna ska i sitt ledningssystem ständigt upprätthålla en övergripande ledning av räddningstjänstverksamheten.* I praktiken måste kravet uppfyllas genom någon form av samverkan men kommunerna får själva frihet att välja hur kravet ska uppfyllas. Det kan till exempel röra sig om att flera kommuner i samverkan har en ledningscentral som är bemannad dygnet runt.

Vår mening är att samverkan i den brandförebyggande verksamheten inte behöver regleras mer än i dag eftersom det redan finns en generell skyldighet att samverka. Vilken form av samverkan som är lämpligast för en kommun utifrån dess lokala förhållanden kan variera. Kommunernas förebyggande arbete skiftar nämligen i angreppssätt och bedrivs ofta i hela kommunens organisation på olika sätt utifrån lokala förhållanden. Samtidigt konstaterar utredningen att räddningstjänstverksamheten och den brandförebyggande verksamheten är nära kopplade till varandra. En utökad samverkan inom räddningstjänstverksamheten kan därför få inverkan även på den förebyggande verksamheten utan särskilda regler för den verksamheten.

Förändrad reglering av ledningen i räddningstjänsten

Räddningschefen i en kommunal räddningstjänstorganisation ansvarar i dag för att räddningstjänstverksamheten är ändamålsenligt organiserad. Räddningschefen är räddningsledare men kan utse någon annan att vara detta. Räddningsledaren leder räddningsinsatser och har enligt LSO särskilda befogenheter vid en räddningsinsats, som till exempel att begära resurser från statliga myndigheter och göra ingrepp i annans rätt. Det är inte reglerat i LSO men i praktiken finns det dessutom ofta flera andra befattningshavare som utövar ledning i räddningstjänstverksamheten.

Vi menar att räddningschefens och räddningsledarens roller kan förtydligas. Det finns också ett behov av att göra nuvarande fördelning av befogenheter flexiblare så att de kan fördelas på flera olika befattningshavare. Detta för att tillåta att ledningsorganisationen anpassas till lokala förhållanden samt till omfattningen av, komplexiteten i och mängden av räddningsinsatser som pågår vid olika tillfällen.

Vi föreslår därför *förändringar i regleringarna om räddningschefens och räddningsledarens ansvar samt om fördelningen av de särskilda befogenheterna enligt LSO.* Vi tydliggör räddningschefens och räddningsledarens roller. Vi menar att befogenheterna ska kunna fördelas på flera befattningshavare i räddningsledningen. Befogenheterna bör utgå från räddningschefen och delegeras av honom eller henne till olika befattningshavare som uppfyller kraven för att vara räddningsledare.

Det är förhållandevis vanligt att den kommunala räddningstjänsten i administrativt avseende leds av en förvaltningschef som inte är räddningschefen. Det innebär ett dubbelt chefskap som kan ge problem men utredningen menar att det går att hantera. Liknande förhållanden finns på andra områden, till exempel skolan och hälso- och sjukvården. Vi föreslår

därför inga förändringar som rör ledningen i själva förvaltningsorganisationen.

Behörighetskrav för räddningschefen och bättre ledningsutbildning

Räddningschefen har en mycket viktig ställning som ansvarig för räddningstjänstverksamheten i en kommunal räddningstjänstorganisation. Vi bedömer att det finns behov av ett formellt behörighetskrav för den befattningen. Ett sådant krav kan medföra svårigheter att rekrytera räddningschefer, särskilt för mindre kommuner. Det kan lösas genom utökad samverkan med andra kommuner. Vi menar att *ett behörighetskrav för räddningschefer bör införas och ta sin utgångspunkt i utbildning.*

Den utbildning som i befintligt utbildningssystem är lämplig för ett sådant behörighetskrav är en brandingenjörsexamen tillsammans med MSB:s påbyggnadskurs i räddningstjänst för brandingenjörer (RUB). Vi menar dock att det bör finnas fler vägar till behörighet som räddningschef som inte bygger på en brandingenjörsexamen. Det finns också fler frågor om hur utbildning för räddningschef, räddningsledare och annan ledningspersonal kan utvecklas. Mot bakgrund av detta föreslår utredningen att *MSB bör få i uppdrag att se över utbildningssystemet för räddningschef, räddningsledare och annan ledningspersonal. Det närmare behörighetskravet för räddningschefen bör bestämmas och införas när MSB:s utredning är klar.*

Viss utveckling av utbildningsverksamheten i övrigt

Utredningen har övervägt om utbildningarna för kommunal räddningstjänst skulle kunna övertas av det allmänna utbildningsväsendet i stället för MSB. Skälen för att behålla MSB:s ansvar för utbildningarna överväger dock. Någon avgörande kritik mot MSB som utbildningsanordnare har inte lagts fram, tvärtom synes utbildningarna generellt sett hålla god kvalitet. Sammanhållen utbildning i MSB:s regi kan bidra till att ge de gemensamma grunder och den större enhetlighet och likvärdighet som bör eftersträvas. Ett annat skäl för att behålla MSB som utbildare är det svåra rekryteringsläget avseende framför allt deltidsbrandmän. Att i detta läge ersätta MSB:s utbildningar med att bygga upp nya utbildningar skulle kunna försämra rekryteringsläget ytterligare.

Den tvååriga utbildningen för heltidsbrandmän, SMO-utbildningen, är en studiemedelsfinansierad bred utbildning med huvudsaklig inriktning på arbetet som brandman. Utbildningen fungerar i stort sett väl. MSB får göra urvalet på grunderna betyg, arbetslivserfarenhet, resultat från högskoleprov och särskilda skäl. Utredningen föreslår dock att dagens urvalsgrunder till *SMO-utbildningen bör kompletteras med en ny urvalsgrund: erfarenhet från annan utbildning.*

Utredningen har särskilt uppmärksammat utbildningen för deltidsbrandmän. Sedan den 1 januari 2018 har MSB infört en ny grundutbildning för dessa. Utbildningen bedrivs på fler orter i landet och MSB ska se över möjligheterna till distansutbildning. De obligatoriska delarna av utbildningen har förkortats. Det framstår som att den nya utbildningen kan ha positiva effekter på rekryteringen av deltidsbrandmän men utbildningen

måste utvärderas efter en tid. Utredningen ser ingen anledning att nu föreslå ändringar i denna nya utbildning.

MSB:s utbildningsverksamhet är underfinansierad och tillgodoser till följd av detta inte kommunernas behov av utbildning. Staten har åtagit sig att utbilda kommunernas personal på området. Vi konstaterar att det är viktigt för kompetensen hos räddningstjänstpersonalen och legitimiteten i utbildningssystemet att tillräcklig utbildning kan ges.

Förbättrad personalförsörjning av deltidsbrandmän

Personalförsörjningen av deltidsbrandmän har under de senaste decennierna utvecklats till ett av svensk räddningstjänsts största problem.

Utredningen konstaterar att personalförsörjningen för räddningstjänsten är kommunernas ansvar. Det gäller kommunen som helhet och inte bara räddningstjänstorganisationen. Det finns i flera kommuner goda exempel på framgångsrikt rekryteringsarbete. Det kan vara att på central kommunal nivå införa policys om rätt till anställning som deltidsbrandman vid sidan av annan kommunal huvudanställning och att utlysa kombinationsanställningar. Andra exempel är rekryteringskampanjer som riktar sig mot grupper som är underrepresenterade i räddningstjänsten och nya anpassade lösningar för beredskap som växt fram. Kommunerna kan arbeta aktivt mot deltidsbrandmännens ordinarie arbetsgivare. Även arbetsmarknadens parter kan ta ett ansvar.

Staten lämnar också stöd till kommunerna. Det gör staten genom att MSB utbildar deltidsbrandmän och på många andra sätt lämnar stöd. Samtidigt bedömer utredningen att MSB:s stöd kan utvecklas genom att bli ett långsiktigt arbete. Utredningen föreslår därför att *MSB får en särskild uppgift att stödja kommunerna i fråga om personalförsörjning av deltidsbrandmän.*

Deltidsbrandman är en särpräglad anställning som bedrivs som extra arbete med beredskap vid sidan av en ordinarie anställning. Trygghetssystemens generella regler är inte primärt anpassade till en sådan anställning. Det kan i vissa situationer innebära problem för deltidsbrandmän och utgör ett hinder i personalförsörjningen. Utredningen bedömer att det i första hand är reglerna om arbetslöshetsförsäkring som har en påtagligt negativ påverkan på personalförsörjningen. Utredningen föreslår därför att *huvuddelen av arbete som deltidsbrandman ska undantas vid beräkning av arbetslöshetsersättning.*

Ökad jämställdhet och mångfald

Det finns betydande brister i fråga om jämställdhet och mångfald i den kommunala räddningstjänsten. Till exempel är endast 5,5 procent av räddningstjänstpersonal i utryckningstjänst kvinnor. Andelen personer med utomnordisk bakgrund bedöms vara än lägre.

En förändring är viktig eftersom alla har rätt att påverka sina liv och samhället på lika villkor oavsett kön eller ursprung. Det är också viktigt för att förbättra räddningstjänstens förmåga i allmänhet och särskilt för att ge likvärdig service till alla oavsett kön eller ursprung.

Det finns tydliga regelverk i dessa frågor och utredningen föreslår inga nya regleringar. Det som i stället behövs för att öka jämställdhet och

mångfald är en förändring av attityder och agerande liksom att kunskap sprids. Till exempel påverkar bilden av vem som kan vara brandman och bilden av räddningstjänstens uppdrag vilka som söker sig till yrket och vilka som blir anställda.

Kommunerna som arbetsgivare har det primära ansvaret för att öka jämställdhet och mångfald inom räddningstjänsten. Många kommuner tar ansvar genom åtgärder som kan tjäna som goda exempel för andra. MSB har också varit en drivande aktör i arbetet för jämställdhet och mångfald och bedriver fortfarande ett aktivt arbete. Utredningen föreslår att *MSB ges en särskild uppgift att verka för jämställdhet och mångfald i kommunal räddningstjänst för att säkerställa kontinuitet i myndighetens arbete.*

Utveckling av statens tillsyn och stöd

Statens tillsyn av kommunerna utövas inom länet av länsstyrelsen och av MSB på central nivå. Länsstyrelserna och MSB har också fler uppgifter enligt LSO och andra närliggande författningar.

Den statliga tillsynen är inte tillräckligt effektiv. Det är ett komplext tillsynsområde och alla dagens 21 länsstyrelser har inte tillräckligt med resurser och kompetens för uppgiften. Utredningen har särskilt övervägt tre alternativ till åtgärder. Fortsatt ansvar hos 21 länsstyrelser men med väsentligt förstärkta resurser och tydligare styrning. 6 länsstyrelser som tar över ansvaret i linje med Indelningskommitténs och Försvarsberedningens nyligen lämnade förslag om organisering på närliggande områden. Tillsyn och stöd samlas hos MSB. De tre alternativen har alla sina för- och nackdelar.

Utredningen föreslår att *MSB ska utföra tillsyn av och ge stöd till kommunerna.* Hos myndigheten kan resurser och kompetens samlas för en effektiv statlig tillsyn. I andra länder som omfattas av vår internationella utblick har motsvarande lösning valts. Även i Sverige har statlig tillsyn koncentrerats till en myndighet inom ett antal verksamhetsområden.

Utredningen föreslår också att *MSB ska få möjlighet att förelägga kommunerna att åtgärda brister. Föreläggandena ska kunna utfärdas vid vite om det föreligger särskilda skäl.* Det krävs för att ge tillsynsmyndigheten tillräckliga ingripandemöjligheter och får också ersätta regeringens nuvarande möjlighet att ändra kommunernas handlingsprogram.

Regleringen av MSB:s centrala tillsynsuppgift är inte tydlig i dag. Utredningen föreslår därför förtydliganden av MSB:s övriga uppgifter enligt LSO. *MSB ska på nationell nivå främja att LSO följs och samordna kommunernas verksamheter.*

Vi analyserar också regleringen som i dag ger länsstyrelserna möjlighet att vid omfattande räddningsinsatser överta kommunal räddningstjänst. Vi föreslår att regleringen ändras i huvudsak på så sätt att *MSB får överta berörda kommuners räddningstjänstverksamhet vid särskilt omfattande räddningsinsatser eller om det annars finns synnerliga skäl.* Vi noterar Indelningskommitténs förslag om en gemensam regional indelning av vissa myndigheter i sex områden och Försvarsberedningens förslag om en högre regional nivå som nu är under beredning i Regeringskansliet. Beroende på utvecklingen kan ett fördelande av uppgiften på ett fåtal länsstyrelser framöver framstå som ett bättre alternativ.

MSB tillhandahåller nationella stödresurser. Vi anser att regleringen i grunden är ändamålsenlig men ser också behov av förtydliganden. Vi föreslår att *MSB:s uppdrag att tillhandahålla nationella stödresurser förtydligas*.

Prop. 2020/21:123

Bilaga 1

En viktig del i ett lärande av olyckor är att tillvarata lärdomar från de olycksundersökningar kommunerna är skyldiga att göra. De är också ett viktigt underlag för MSB:s statistik. För att säkerställa att olycksundersökningarna kommer till användning föreslår vi att *MSB ska få en tydlig uppgift att sammanställa olycksundersökningarna och kommunerna ska vara skyldiga att skicka in dessa till MSB*.

Betänkandets lagförslag (SOU 2018:54)

Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring ska införas en ny paragraf, 39 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

39 b §

Vid beräkning av dagpenningbelopp ska hänsyn inte tas till arbete som avser beredskap och övning i en anställning för att upprätthålla beredskap att göra utryckningar i en kommunal organisation för räddningstjänst enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor. Detta gäller endast om arbetet efter arbetslöshetens inträde inte har en större omfattning än regeringen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2020.

Förteckning över remissinstanserna (SOU 2018:54)

Prop. 2020/21:123
Bilaga 3

Efter remiss har yttranden kommit in från Arbetsförmedlingen, Arbetsgivarverket, Arbetslöshetskassan Vision, Arbetsmiljöverket, Brandmännens Riksförbund, Brandskyddsföreningen, Civilförsvärsförbundet, Datainspektionen, Eskilstuna kommun, Falck Sverige, Falköpings kommun, Frivilliga Försvärsorganisationernas samarbetskommitté (FOS Norrtälje), Föreningen för Ledningsansvariga inom Svensk Ambulanssjukvård (Flisa), Försvärsmakten, Förvaltningsrätten i Karlstad, Gotlands kommun, Gällivare kommun, Gästrike räddningstjänst, Göteborgs kommun, Huddinge kommun, Härnösands kommun, Högländets Räddningstjänstförbund, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Inspektionen för vård och omsorg, Jokkmokks kommun, Justitiekanslern, Kalmar läns landsting, Kommunal, Kramfors kommun, Kristianstads kommun, Kustbevakningen, Landskrona kommun, Ledarna, Linköpings universitet, Luleå kommun, Luleå universitet, Lunds universitet, Länsstyrelsen i Blekinge, Länsstyrelsen i Halland, Länsstyrelsen i Kalmar, Länsstyrelsen i Stockholm, Länsstyrelsen i Uppsala, Länsstyrelsen i Värmland, Länsstyrelsen i Västerbotten, Länsstyrelsen i Västmanland, Mora kommun, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Mälardalens Brand- & Räddningsförbund, Nacka kommun, Polismyndigheten, Räddningstjänsten Jämtland, Räddningstjänsten Storgöteborg, Räddningstjänsten Syd, Räddningstjänsten Väst, Räddningstjänsten Östra Götaland, Räddningstjänstförbundet Emmaboda-Torsås, Rättviks kommun, Securitas, Sjöfartsverket, Sjöräddningssällskapet, Socialstyrelsen, SOS Alarm AB, Statens haverikommission, Statskontoret, Storstockholms brandförsvär, Svensk Sjöfart, Sveriges A-kassor, Sveriges Ingenjörer, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges Åkeriföretag, Södertälje kommun, Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund, Tranås kommun, Uppsala kommun, Vilhelmina kommun, Västerbottens läns landsting, Västerviks kommun, Åmåls kommun, Älvkarleby kommun, Örebro kommun.

Därutöver har yttranden inkommit från Boverket, Föreningen Brandteknisk ingenjörskap, Föreningen Sveriges brandbefäl, Gemensamt svar från Uppsala brandförsvär m.fl. (Uppsala brandförsvär, Mälardalens Brand och Räddningsförbund, Räddningstjänsten Östra Götaland, Räddningstjänsten Jönköpings kommun, Nerikes brandkår, Räddningstjänsten Skåne Nordväst), Holmen skog, Kommunalförbundet Södra Hälsingland, LRF Södra skogsägarna m.m., Länsstyrelsen Dalarnas län, Länsstyrelsen Gävleborg, Länsstyrelsen Gotlands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen Norrbotten, Länsstyrelsen Jämtlands län, Länsstyrelsen Södermanlands län, Länsstyrelsen Västernorrland, Länsstyrelsen Västra Götalands län, Länsstyrelsen Örebro län, Länsstyrelsen Östergötland, Malmö stad, Norrhälsinge räddningstjänst, Räddningsregion SAMLAS (Räddningstjänsterna i kommunerna Lycksele, Storuman, Sorsele, Malå, Norsjö, Arvidsjaur, Arjeplog, Piteå och Älvsbyn), Rädksam H-län (räddningscheferna i Kalmar län), Skogsindustrierna, Svea skog,

Prop. 2020/21:123 Svenskaflygbranschen, Svenska röda korset, Södertörns brandförsvars-
Bilaga 3 förbund, och Växjö kommun.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Arbetsgivarförbundet Pacta, Dalarnas läns landsting, Förbundet Sveriges Frivilliga Brandkårer, Kommunalarbetarnas arbetslöshetskassa, Landsorganisationen i Sverige (LO), Munkfors kommun, Norrtälje kommun, Riksdagens ombudsmän, Räddningstjänstens Riksorganisation för Beredskapsfrågor, Simrishamns kommun, Skellefteå kommun, Svenska Lottakåren, Svenskt Näringsliv, Torsby kommun, Transportföretagen, Västra Götalands läns landsting, Ydre kommun.

Arbetsmarknadsdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 11 mars 2021

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Bolund, Baylan, Hultqvist, Damberg, Shekarabi, Ygeman, Linde, Ekström, Eneroth, Dahlgren, Nilsson, Ernkrans, Lindhagen, Lind, Hallberg, Nordmark, Micko, Olsson Fridh

Föredragande: statsrådet Nordmark

Regeringen beslutar proposition Undantag för deltidsbrandmän vid beräkning av arbetslöshetsersättning